

Jak nám odbory pomohou v měnícím se světě práce

CONFEDERATION
SYNDICAT
EUROPEAN
TRADE UNION

etui.
european trade union institute

Od 26. do 28. června se v Bruselu uskutečnila velká konference World(s) of Work in Transition (Mění se svět práce), kterou zorganizovaly Evropská odborová konfederace (EOK/ETUC) a Evropský odborový institut (ETUI) – výzkumná instituce, jež má za úkol podpořit prosazování agendy odborů ekonomickou a sociálně vědní expertizou. Jednalo se již o druhou konferenci podobného rázu, ta první se uskutečnila před dvěma roky a věnovala se užšímu tématu digitalizace práce. Při koncipování letošního ročníku se prosadilo poznání, že digitalizace práce je pouze jedním z velkých trendů, které aktuálně souběžně působí na trh práce a přináší s sebou velké výzvy – těmi dalšími jsou stárnutí populací, migrace a nutnost přechodu na udržitelnější model hospodaření. Konference si tedy vytyčila ambiciózní cíl pojednat jejich společný vliv na trh práce co možná tak komplexně, jak to odpovídá realitě. Za účasti odborářů a odborárek a odborníků a odbornic, ale i předních politiků z celé Evropy se dva dny diskutovalo v plénu i v paralelních specifitějších debatách třeba o ekologických dopadech zprostředkování práce přes platformy či o tom, zda má snižování ekonomicky aktivního obyvatelstva v důsledku demografických změn šanci vyrovnat případnou nezaměstnanost vlivem zavádění nových technologií, a co se na trhu práce bude dít, když paralelně dojde k silnějším migračním pohybům. Podrobnější výsledky konference jsou k dispozici na internetových stránkách ETUI. Přinášíme text, který je shrnuje.

Kate Holmanová působí v tiskovém oddělení Evropské odborové konfederace (EOK)

Co přinese digitalizace?

Práce na volné noze, částečné úvazky, robotizace a nové dovednosti. Na odborářské konferenci zaměřené na proměnu pracovního trhu v době digitalizace se probíraly hrozby a výzvy, na které musí odbory v měnícím se světě práce reagovat. Práce už dávno není, co bývala, změny přicházejí ze všech stran. Roboti nahrazují lidskou práci, digitalizace, práce na volné noze, krátkodobé úvazky nebo dekarbonizace tradičního průmyslu. V Evropě nenajdeme téměř žádného zaměstnance, kterého by se tyto změny netýkaly. Jak na nové výzvy odpoví odbory? Přijďme k tomu globalizaci, migraci a stárnoucí populací a dostaneme měnící se společnost, v níž by se měly naše životy zlepšovat. To se ale děje jen zřídka. Odborové organizace proto na konferenci hledaly společnou odpověď na nové problémy. Je téměř nemožné předpovědět, jaký dopad bude mít digitalizace na pracovní podmínky zaměstnanců. Podle Pierra Habbarda, generálního tajemníka Poradního výboru odborových organizací pro OECD, zmizí kvůli digitalizaci čtrnáct procent pracovních míst a až čtyřicet procent projde významnými změnami. „Není to poprvé, kdy jsou odbory konfrontovány

s klíčovými změnami trhu práce. Tentokrát je to však odlišné,“ varoval na konferenci Habbard. Přibližně sedmdesát procent zaměstnanců se obává, že by je v budoucnu mohli nahradit roboti. Nicméně i tyto odhady jsou zřejmě nadhodnocené, jelikož mnohé pracovní pozice, které by teoreticky mohly být automatizovány, zahrnují specifické úkoly vyžadující lidský úsudek. Naproti tomu eurokomisař pro digitální trh Andrus Ansip je nadšený příležitostmi, které digitalizace nabízí při vytváření „pracovních míst s přidanou hodnotou“ v nových průmyslových odvětvích. Všichni však jeho nadšení nesdílejí. Například Peter Frase, akademik a člen redakční rady newyorského časopisu Jacobin, upozornil na takzvané technologie usnadňující práci, které mají zaměstnancům usnadnit jejich úkony, nicméně ve výsledku na ně vytvářejí mnohem větší tlak. Jako příklad uvádí nástroje pro měření individuálního výkonu ve firmách, jako je Amazon.

Luc Triangle, generální tajemník odborové federace IndustriAll, varuje před nahrazením dobře placených a zabezpečených pracovních míst dočasnými a špatně placenými pozicemi v důsledku digitalizace. Hrozí také, že zaměstnavatelé automatizaci využijí ke snižování mezd a zhoršování pracovních podmínek, přičemž v konečném důsledku se jim vyplatí zaměstnat špatně placeného člověka.

Magické dovednosti

Řešení nabízené Evropskou komisí, jež nedávno představil eurokomisař Andrus Ansip, je až podezřele jednoduché – zvyšování dovedností zaměstnanců. Nicméně odboráři jsou k podobným zjednodušením skeptičtí a ptají se: Jsou vlády a zaměstnavatelé ochotni investovat do zvyšování dovedností svých zaměstnanců? Aida Ponceová ve studii Evropského odborového institutu, zabývající se umělou inteligencí, tvrdí, že zvyšování technických dovedností zaměstnanců nestačí. Pokud mají pracovníci v budoucnu těžit z potenciálu lepších pracovních míst, musí pochopit složitější kontext, ve kterém se jejich práce bude nacházet. Pracovníci musí podle ní pochopit roli umělé inteligence a její vliv na pracovní pozici, naučit se pracovat souběžně se stroji a také pochopit, jak automatizace promění jejich roli ve firmě. To vše předpokládá pokročilou schopnost ovládnání počítačů a manipulace s daty, rozvinuté logické myšlení a schopnost rychle identifikovat a řešit problémy v digitálním světě.

Sondy Revue vám ve spolupráci s nadací

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

přináší seriál článků zaměřených na témata, o kterých se v ČR nediskutuje a nepíše.

Těchto dovedností mohou rychle nabýt jen při společném úsilí škol, odborů a zaměstnavatelů. A to vše samozřejmě pouze za předpokladu, že z celého procesu nebudou vyloučeny ženy, menšiny a senioři. Luc Triangle k tomu dodává, že nestačí requalifikovat pracovníky, pokud pro ně neexistují adekvátní pracovní pozice nebo jsou od nich geograficky příliš vzdálené. Když byl nedávno uzavřen bulharský uhelný důl, horníci zůstali bez možnosti sehnat nové zaměstnání. Lidé žijí v lokálních kontextech, v komunitách. Nejsou šachovými figurkami, které lze podle vůle zaměstnavatelů přesouvat po celém evropském kontinentu.

Spravedlivý přechod

Technologie mohou být neutrální, ale způsoby jejich implementace nezřídka ničí životy. Adaptace na nové technologie může být pro některé lidi velmi náročná. Právě proto musí odborové organizace v tomto procesu požadovat opatření na podporu zaměstnanců a jejich komplexní sociální ochranu. Musí vyžadovat spravedlivý přechod zahrnující mimo jiné zlepšení vyjednávací pozice odborových svazů. Ačkoliv je výraz „spravedlivý přechod“ nejčastěji užíván v souvislosti s ekologizací ekonomie, je stejně příhodný pro automatizaci a digitalizaci práce. Odbory nechtějí zastavit vývoj společnosti. I hnutí ludditů mělo v minulosti mnohem větší smysl, než jaký je mu dnes přikládán. Vývoj však musí být řízený zodpovědně a ku prospěchu všech. Existuje mnoho lidí, kteří před apokalyptickými dopady neřízených změn varují. „Pokud budou mít vlády v době digitalizace strach regulovat průmysl, jsme ve velkém maléru,“ varoval na konferenci Sharan Burrow, generální tajemník Mezinárodní konfederace odborových svazů (ICTU). Jeho kolega Guy Ryder, generální tajemník Mezinárodní organizace práce (ILO), dokonce připodobnil současný rozpad multilaterálních systémů spolupráce k Velké hospodářské krizi třicátých let

minulého století. „Sklízíme plody dlouhodobě neřešených pocitů nespravedlnosti,“ řekl Ryder. Socioložka Saskia Sassenová popsala vzestup dravé a extraktivistické logiky ekonomik západních zemí, která je založená na těžbě zdrojů – intelektuálních i fyzických – nadnárodními koncerny, jako jsou Facebook nebo Google, a světem finančních trhů. Tato logika extrakce umožňuje soustředit moc v soukromých rukou a snížit životní úroveň těm nejméně. Odkrytí skutečných aktivit nadnárodních gigantů a jejich devastujících dopadů je tak prvním krokem ke spravedlivé budoucnosti, ve které budou prosperovat všichni.

Kam vede cesta

Odbory musí mít odvážný a dynamický plán, abychom dosáhli světa bez vítězů a poražených. „Potřebujeme vědět, kam směřujeme,“ řekl na konferenci Guy Ryder a dodal, že bychom měli následovat cíle udržitelného rozvoje OSN. Před odbory stojí mnoho výzev, například zorganizovat izolované zaměstnance do odborových svazů. Podle výzkumníka Evropského odborového svazu Kurta Vandaela mohou odbory našťastí hrát významnou roli při vytváření nového světa, což dokládá na příkladu rostoucího počtu odborových organizací, které se již dokázaly adaptovat na měnící se trh práce. „Musíme si představit naprosto odlišný svět práce,“ prohlásil generální tajemník Evropské konfederace odborových svazů Luca Visentini. Spolu s odpovědným řízením může technologický pokrok přinést kratší pracovní dobu, lepší pracovní podmínky, vyšší produktivitu práce, udržitelné nakládání se zdroji a sociální spravedlnost. Takový svět bude od našeho současného na hony vzdálený.

Z anglického originálu Trade Unions And A Completely Different World Of Work, který původně vyšel na portálu Social Europe, přeložil Radek Kubala.